

LIETUVOS ARCHITEKTŲ RŪMAI

Kalvarijų g. 1, Vilnius. Tel. (+370 5) 2754241, el. p. info@architekturumai.lt, www.architekturumai.lt
Atsiskaitomoji sąskaita LT50 7044 0600 0606 7130 AB SEB, kodas 70440. Įstaigos kodas 301111540

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai

2024-10-25 Nr. S24/10/269

info@am.lt

justina.cunderova@am.lt

DĖL GAMTINIO KARKASO NUOSTATŲ PAKEITIMO PROJEKTO

Lietuvos architektų rūmai (toliau – **Rūmai**) susipažino su 2024-10-11 darbo tvarka pastaboms ir pasiūlymams pateiktu Gamtinio karkaso nuostatų (toliau – **Nuostatų**)¹ pakeitimo projektu (toliau – **Nuostatų projektu**) ir teikia žemiau išdėstytus pasiūlymus:

1. Nuostatų projekto 5 punktu numatoma, kad į gamtinio karkaso sudėtį gali būti įtraukiamos natūralumą praradusios ir (ar) urbanizuotos teritorijos, kuriose potencialiai gali reikštis didesnė edafinių (dirvožemio) ir bioekologinių sąlygų įvairovė. Nuostatų projekto 11 punktu taip pat pažymima, kad, „*kai visa urbanizuota teritorija ar jos dalis patenka į gamtinį karkasą (kelias ar kurią nors vieną jo struktūrinę dalį), planuojant vietovės ar regioninio lygmens gamtinį karkasą miestuose, miesteliuose ar jų dalyse, turi būti formuojamas vientisas gamtinis karkasas, sujungiant natūralumo požymių turinčias bendrojo (viešojo) naudojimo teritorijas, vandens telkinius, želdynus ir kt.*“ Pažymime, kad intensyviai urbanizuotose teritorijose šis reikalavimas gali būti sunkiai įgyvendinamas ar net neįmanomas apskritai. Siekiant sukurti vientisą gamtinį karkasą miestuose gali būti sutrikdyti miesto raidos procesai, skirti skatinti kompaktišką miestų užstatymą ir sukuriamos sąlygos urbanistinei driekai, t. y. tolesniam miestų plėtimuisi, kas gali sukelti visiškai priešingą, nei siekiama, rezultatą ir suardyti šiuo metu dar neurbanizuotas teritorijas, kurios galėtų būti priskiriamos prie patikimo ekologinio potencialo teritorijų. Vadovaudamiesi Nuostatų projekto 20 punkto reguliavimo analogija dėl į geoeologinę takoskyrą patenkančių urbanizuotų teritorijų, siūlome Nuostatų projekto 11 punktą papildyti ir išdėstyti taip:

„11. Kai visa urbanizuota teritorija ar jos dalis patenka į gamtinį karkasą (kelias ar kurią nors vieną jo struktūrinę dalį), planuojant vietovės ar regioninio lygmens gamtinį karkasą miestuose, miesteliuose ar jų dalyse, turi būti formuojamas vientisas gamtinis karkasas, sujungiant natūralumo požymių turinčias bendrojo (viešojo) naudojimo teritorijas, vandens telkinius, želdynus, kitas natūralaus kraštovaizdžio požymius išlaikiusias ar efektyviai atliekančias ekologinio kompensavimo funkcijas teritorijas (absorbuojančias taršą, drėgmės perteklių, optimizuojančias mikroklimatą, mažinančias ekstremalių reiškinių poveikį urbanizuotoms teritorijoms). Urbanizuotos teritorijos, kuriose nėra galimybių suformuoti vientisą gamtinį karkasą, gali būti neįtraukiamos į gamtinį karkasą arba gamtinio karkaso teritorijose formuojamos įvairaus dydžio salos (pagal suformuotų žemės sklypų ribas) nepatenkančios į vientisą gamtinį karkasą.“

2. Pažymime, kad Nuostatų projekte įvardinta antra 9 punkto alternatyva, kuria numatoma, kad ekologinis tinklas **turi būti sudėtinė gamtinio karkaso struktūros dalimi**, keičia Aplinkos apsaugos įstatymo 12¹ straipsnio 5 pastraipoje nustatytą dispozityvų reglamentavimą, kuriuo numatyta, kad *biologinės įvairovės apsaugai gamtinio karkaso teritorijose gali būti išskiriamas*

¹Gamtinio karkaso nuostatai patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. D1-96 „Dėl gamtinio karkaso nuostatų patvirtinimo“

ekologinis tinklas. Įstatymu yra suteikiama teisė kompetentingam subjektui priimti sprendimą ar toks tinklas bus išskiriamas ar ne, tuo tarpu, pasirinkus antrąjį Nuostatų projekto 9 punkto variantą būtų nustatomas imperatyvus reikalavimas tokį tinklą nustatyti visais atvejais. Atsižvelgiant į tai, siūlome pasirinkti pirmąją 9 punkto redakcijos išdėstymo alternatyvą ir vadovaujantis Aplinkos apsaugos įstatymo 12¹ straipsnio 5 pastraipa, 12³ straipsnio 1 pastraipa ir Teritorijų planavimo įstatymo 15 straipsnio 3 dalies 1 punktu ją išdėstyti taip:

„9. Vietovės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentuose ir specialiuosiuose planuose išskirtoje detalizuotoje gamtinio karkaso struktūroje gali būti formuojamas išskiriamas ekologinis tinklas“

3. Atkreipiame dėmesį į Nuostatų projekto 34 ir 35 punktuose galimai esančią korektūros klaidą dėl geoekologinių takoskyrų ir migracijos koridorių ribų vietovės lygmens teritorijų planavimo dokumentuose koregavimo +/- 1 mm ir +/- 5 mm ribose. Atsižvelgiant į tai kad nagrinėjami būtent teritorijų planavimo dokumentai **koregavimo dydžiai turėtų būti nurodomi metrų tikslumu**.
4. Siūlome Nuostatų projekto 38 punkte atsisakyti neaiškios vertinamosios sąvokos *išraiškingas* reljefo lūžio taškas, nes Nuostatų projekte ar galiojančiuose teisės aktuose nėra pateikta vertinamųjų dydžių (parametrų) ar kriterijų kuriuos nustatčius reljefo lūžis galėtų būti priskiriamas išraiškingam.
5. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo 2 straipsnio 37 dalimi urbanizuotos teritorijos yra pastatais užstatytos miestų, miestelių, kompaktiškai užstatytų kaimų teritorijos su inžinerinių komunikacijų koridoriais ir neužstatytais bendrai naudoti pritaikytais želdynais, viešosiomis erdvėmis ir valstybiniais miškais miestuose. T. y. Nuostatų projekto 32 punkte sukuriama loginė priešara nurodant, kad urbanizuotoje teritorijoje turi būti suformuotas neurbanizuotos aplinkos koridorius, susidedantis iš želdynų, kurie yra priskiriami urbanizuotoms teritorijoms. Vadovaudamiesi Aplinkos apsaugos įstatymo 12³ straipsnio trečia pastraipa (urbanizuotose teritorijose kaip gamtinio karkaso dalis planuojama želdynų sistema) ir Želdynų įstatymo 2 straipsnio 30 dalimi siūlome pakeisti 32 punktą ir išdėstyti taip:

„32. Kai į migracijos koridorių patenka u Urbanizuotose teritorijose, tai migracijos koridorių ribos savivaldybės ar vietovės lygmens teritorijų planavimo dokumentuose turi būti optimizuojamos ir susiejamos formuojant gamtiniais ryšiais susietą neurbanizuotos aplinkos koridorių kaip su planuojama ar esama želdynų sistema~~os~~ dalį, į kurią įtraukiamos esamos želdynų teritorijos ir kitos natūralumo požymius išsaugojusios teritorijos.“

6. Atsižvelgiant į Aplinkos apsaugos įstatymo 12¹ straipsnio 3 pastraipos 3 punkte pateiktą migracinio koridoriaus apibrėžimą: *slėniai, raguvynai ir dubakloniai, kitos teritorijos, kuriomis vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija*, įstatymu nustatyti migracinio koridoriaus tikslai intensyviai urbanizuotose teritorijose – miestų centrų zonose - gali būti įgyvendinami tik iš dalies ir siekiant užtikrinti kokybišką miestų raidą ir vystymąsi (žr. šių pasiūlymų 1 punktą) siūlome Nuostatų projekto 52 punktą išdėstyti vadovaujantis aktualia galiojančia Nuostatų 11 punkto redakcija:

„52. Gamtiniame karkase esančių kitos paskirties žemės sklypų užstatymo tankis ribojamas iki 30 procentų ploto, išskyrus miestuose ir miesteliuose teritorijų planavimo dokumentuose numatytose visuomeninės paskirties teritorijose, kuriose, įvertinus teritorinę erdvinę kraštovaizdžio struktūrą ir geoekologinį potencialą, užstatymo tankis pažeisto geoekologinio potencialo gamtinio karkaso teritorijose gali būti padidintas iki 50 procentų į gamtinio karkaso teritoriją patenkančio sklypo (jo dalies) ploto. Stipriai pažeisto (degraduoto) geoekologinio potencialo gamtinio karkaso teritorijose kitos paskirties žemės sklypų (jų dalies) užstatymo tankis gali būti didesnis nei 50 procentų, tačiau tokiais atvejais priklausomųjų želdynų normos didinamos Priklausomųjų želdynų plotų normų apskaičiavimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. gruodžio 21 d. Nr. D1-694 įsakymu „Dėl Viešųjų atskirųjų želdynų plotų normų ir Priklausomųjų želdynų plotų normų apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, nustatyta

tvarka.“

7. Vadovaujantis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (toliau – NKPAĮ) 2 straipsnio 18 dalimi, pažymime, kad kultūros paveldo vietovės apima ir senamiesčių statusą turinčias teritorijas, todėl siūlome Nuostatų projekto 53 punkte išbraukti perteklinę ir įstatymu nereglamentuojamą „senamiesčių statusą turinčių teritorijų“ sąvoką. Papildomai pažymime, kad NKPAĮ 11 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog **kultūros paveldo objektas saugomas kartu su jo užimama ir jam nustatyta teritorija**. Saugomam objektui ar vietai taip pat nustatoma žmogaus veiklos neigiamą poveikį **švelninanti tarpinė apsaugos zona, kuri gali turėti vieną arba abu skirtingo apsaugos ir naudojimo režimo pozonius**: apsaugos nuo fizinio poveikio pozonį ir vizualinės apsaugos pozonį (NKPAĮ 11 straipsnio 6 dalies 1 ir 2 punktai). T. y. saugomas objektas ir vietovė yra saugomas (reglamentuojamas) kartu su jo apsaugos zona ir pozoniais, todėl užtikrinant pilnavertę nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugą ir NKPAĮ reikalavimų laikymąsi siūlome papildyti Nuostatų projekto 53 punktą ir išdėstyti taip:

*„53. Gamtiniame karkase esantys ~~šios senamiesčių statusą turinčios teritorijos~~, kultūros paveldo objektai, ~~ir~~ kultūros paveldo vietovės **ir kultūros paveldo objektų bei kultūros paveldo vietovių apsaugos zonos ir jų pozoniai** planuojami ir tvarkomi Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo nustatyta tvarka.“*

8. Papildomai atkreipiame dėmesį į Nuostatų projekte pastebėtas atskiras korektūros klaidas:

8.1. Vadovaujantis Aplinkos apsaugos įstatymo 12¹ straipsnio 3 pastraipa gamtinio karkaso sistemą sudaro šios struktūrinės dalys: geoekologinės takoskyros, geosistemų vidinio stabilizavimo arealai ir ašys ir migraciniai koridoriai ir šios struktūrinės dalys gali būti europinio, nacionalinio, regioninio ar vietinio lygmens, todėl siūlome papildyti Nuostatų projekto 8 punktą ir atitinkamai pakeisti 8.1 ir 8.2 papunkčius ir išdėstyti taip:

*„8. Gamtinio ~~ir~~ karkaso ~~ir~~ **sistemą** sudaro Aplinkos apsaugos įstatyme nurodytos gamtinio karkaso struktūrinės dalys <...>“*

„8.1. nacionaliniu ir savivaldybės lygmeniu ~~ir~~ <...>“

„8.2. vietovės lygmeniu ~~ir~~ <...>“

8.2. Siūlome įvertinti Nuostatų projekto 13-16 punktuose vartojamą „gamtinio karkaso struktūros“ terminą atsižvelgiant į Aplinkos apsaugos įstatymo 12¹ straipsnio 3 pastraipos reguliavimą, kurioje numatyta, kad Gamtinio karkaso sistemą sudarančios struktūrinės dalys gali būti europinio, nacionalinio, regioninio ir vietinio lygmens.

8.3. Vadovaujantis Aplinkos apsaugos įstatymo 12³ straipsnio 1 pastraipa gamtinio karkaso sistema formuojama valstybės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentuose. Gamtinio karkaso struktūrinių dalių ribos detalizuojamos savivaldybės ir vietovės lygmens bendruosiuose planuose, saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo dokumentuose, specialiojo teritorijų planavimo žemėtvarkos dokumentuose, ir detaliuosiuose planuose vadovaujantis Teritorijų planavimo įstatymu ir Gamtinio karkaso nuostatais, todėl siūlome pakeisti Nuostatų projekto 12 punktą ir išdėstyti taip:

*„12. Teritorijų planavimo dokumentuose **suformuotoje gamtinio karkaso sistemoje** turi būti išskiriamos skirtingos svarbos gamtinio karkaso **struktūrinės** ~~ir~~ **o** dalys, kurios pagal šias **struktūrines** ~~ir~~ **o** dalis formuojančių geosistemų dydį ir jų svarbą kraštovaizdžio ekologinio stabilumo palaikymui, skirstomos į europinio, nacionalinio, regioninio ir vietinio lygmens.“*

8.4. Prašome patikslinti Nuostatų projekto 40 punkte pateikiamą nuorodą į ekologinio potencialo kategorijas, kadangi Aplinkos apsaugos įstatymo 12¹ straipsnyje nėra išskirtų ir (ar) nurodytų ekologinio potencialo kategorijų ir reglamentuojamos tik ekologinio potencialo teritorijos.

8.5. Vadovaujantis Aplinkos apsaugos įstatymo 12¹ straipsnio 4 pastraipa pagal natūralumo laipsnį ir gebėjimą atlikti ekologinio kompensavimo funkcijas gamtinio karkaso teritorijos

priskiriamos patikimo, riboto, silpno, pažeisto arba stipriai pažeisto ekologinio potencialo teritorijoms **ir įstatymu nėra numatytas skirstymas** į „degraduotas“ ar „nedegraduotas“ teritorijas, todėl prašome Nuostatų projekte nevertoti įstatymu nenumatytos sąvokos „degraduotas“, kuri gali sąlygoti netinkamą urbanizuotų teritorijų ir kultūros paveldo vietovių vertinimą ir vėlesnį sprendinių, ekologinei pusiausvyrai atstatyti, parinkimą.

Prašome informuoti dėl šių Rūmų pastabų ir pasiūlymų svarstymo eigos ir rezultato, taip pat pageidaujame įsitraukti į tolesnį Nuostatų projekto rengimo procesą ir siūlome organizuoti kontaktinį ar nuotolinį projekto rengėjų ir pasiūlymus pateikusių organizacijų atstovų susitikimą pasiūlymams ir projektui aptarti.

Lietuvos architektų rūmų pirmininkas

Algimantas Pliučas